

Nr 152.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående återbetalning av stödlån genom förbättringsarbete; given Stockholms slott den 6 mars 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholm slott den 6 mars 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

På anmodan har centralnämnden för ackordslåneärenden m. m. i skrivelse den 31 januari 1936 till Kungl. Maj:t inkommit med förslag till bestämmelser rörande uppskov med fullbordande av förbättringsarbeten till gäldande av stödlån.

Vidare har statens egnahemsstyrelse i skrivelse den 26 februari 1936 hemställt om beredande av möjlighet för vissa egnahemslåntagare att återbetala stödlån medelst förbättringsarbete.

Innan jag ingår på närmare redogörelse för innehållet i berörda skrivelser,

torde jag få erinra om vissa gällande bestämmelser rörande stödlånen även som lämna en kort översikt över hittills bedriven stödlåneverksamhet.

Vid 1932, 1933 och 1934 års riksdagar hava anvisats anslag för utlämnande av *ackords- och stödlån till jordbrukare*, vilka på grund av rådande jordbrukskris kommit i ekonomiska svårigheter och varit i trängande behov av ekonomiskt bistånd.

Enligt de i ämnet utfärdade kungörelserna den 30 juni 1932 (nr 366), den 21 april 1933 (nr 135) och den 23 mars 1934 (nr 54) kunde stödlån beviljas för betalning av gäld annorledes än vid ackord eller för anskaffande av för fastighetens fortsatta brukande oundgängligen nödiga levande eller döda inventarier. En förutsättning för erhållande av dylikt lån skulle vara, bland annat, att det syntes sannolikt, att sökanden, om sådant lån erhöles, skulle kunna fortsätta att driva sitt jordbruk. Stödlånen, vilka ej fingo överstiga enligt 1932 års kungörelse 1,500 kronor och enligt de två andra kungörelserna 750 kronor, skulle återbetalas med en sjundedel årligen med början år 1936 respektive år 1937 och 1938. Där låntagare åtagit sig att enligt godkänd plan och kostnadsberäkning utföra förbättringsarbete å den av låntagaren brukade fastigheten, skulle så stor del av lånet, som motsvarade beräknade kostnaden för arbetet, dock ej mer än 750 kronor beträffande 1932 års lån, anses gulden, då arbetet inom föreskriven tid vederbörligen utförts. Den tid, inom vilken förbättringsarbete skulle vara utfört, fick ej bestämmas längre än till dess tre år förflutit från lånets beviljande.

Beträffande lån, som helt eller delvis gäldas genom utförande av förbättringsarbete, åligger det låntagaren att inom två månader efter den för arbetets avslutande bestämda tid till länsstyrelsen inkomma med skriftlig, på heder och samvete avgiven, bestyrkt försäkran, att arbetet vederbörligen utförts. Länsstyrelsen har att övervaka, att låntagare fullgör sina skyldigheter i avseende å honom beviljat lån, och äger länsstyrelsen under vissa förutsättningar uppsäga lånet till omedelbar betalning, enligt 1932 och 1933 års kungörelser bland annat då det befinnes, att låntagare visat försumlighet att utföra åtaget förbättringsarbete. Sker uppsägning av lånet, skall, ändå att ränta eljest ej skolat utgå, å lånet gäldas ränta efter fem procent om året från och med uppsägningsdagen.

För behandling av frågor rörande stödlån skall jämlikt förberörda kungörelser finnas dels en för riket gemensam centralnämnd, dels ock för varje hushållningssällskaps verksamhetsområde en av Kungl. Maj:t utsedd länennämnd. Centralnämndens uppgifter handhavas numera av centralnämnden för ackordslåneärenden m. m.

I anledning av beslut vid 1935 års riksdag (skr. nr 96) har Kungl. Maj:t vidare den 5 april 1935 utfärdat kungörelse (nr 97) om återbetalning av stödlån genom förbättringsarbete. I denna kungörelse stadgas, att jordbrukare, som erhållit stödlån enligt någon av kungörelserna nr 366/1932, 135/1933 och 54/1934 och som skulle helt eller delvis kontant återbetala lånet men ännu ej fullgjort sådan återbetalning, kunde medgivas att i stället utföra förbättringsarbete å den av låntagaren brukade fastigheten till ett mot

det oguldna beloppet svarande värde. Dylikt medgivande finge endast lämnas under förutsättning, dels att låntagaren funnes förtjänt och på grund av sina ekonomiska förhållanden i behov därav, dels att det oguldna beloppet icke understeg 100 kronor, samt dels att ansökan om medgivandet jämte plan och kostnadsberäkning för tilltänkt förbättringsarbete ingåves till vederbörande lånenämnd före den 15 juni 1935. I övrigt skulle beträffande medgivandet iakttagas bland annat, att den tid, inom vilken förbättringsarbete skulle vara slutfört, icke utsträcktes utöver två år från medgivandets lämnande samt att beträffande förbättringsarbetet i övrigt skulle lända till efterrättelse i 1934 års lånekungörelse angående sådant arbete meddelade bestämmelser.

Vid 1932 års riksdag anvisades, förutom förenämnda anslag till ackordslån och stödlån till jordbrukare, ett särskilt anslag för utlämnande av *stödlån åt egnahemslåntagare*.

I kungörelse härom den 17 juni 1932 (nr 296) föreskrevs, att innehavare av jordbrukslån eller bostadslån från egnahemslånefonden kunde under vissa förutsättningar erhålla stödlån å högst 750 kronor för utförande av förbättringsarbete å lägenheten, för anskaffande av för lägenhetens fortsatta brukande nödiga levande eller döda inventarier eller för betalning av överhängande gäld. Då stödlån beviljades för förstnämnda ändamål — utförande av förbättringsarbete å lägenheten — skulle tillika bestämmas viss tid, högst tre år från lånets beviljande, inom vilken arbetet skulle vara fullbordat; lånet skulle anses guldett, då arbetet inom föreskriven tid vederbörligen utförts. Stödlån för anskaffande av för lägenhetens fortsatta brukande nödiga levande eller döda inventarier eller för betalning av överhängande gäld skulle däremot återbetalas med en sjundedel årligen från och med fjärde året efter utgången av det kalenderår, varunder lånet beviljats. Stödlån kunde uppsägas till omedelbar betalning, därest det befunnos, att låntagaren använt lånebeloppet för annat ändamål än som avsetts, om han visade försumlighet att erlægga föreskriven avbetalning eller att utföra åtaget arbete, eller om sådana förhållanden inträffat, att han med hänsyn till det med lånet avsedda syftet uppenbarligen icke längre borde få tillgodonjuta lånet. Skedde uppsägning av lånet, skulle gäldas ränta å detsamma efter fem procent om året från och med uppsägningsdagen. I övrigt skulle ränta å stödlån icke utgå. För nu ifrågavarande stödlån, vilka beviljades av hushållningssällskapens egnahemsnämnder och därefter för godkännande underställdes statens egnahemsstyrelse, skulle lämnas säkerhet, som låneförmedlaren kunde godtaga; dock erfordrades ej säkerhet, om lånet avsåge utförande av förbättringsarbete och mellan låneförmedlaren och låntagaren bleve överenskommet, att lånet skulle utbetalas i mån av arbetets utförande.

Enligt från centralnämnden för ackordslåneärenden m. m. inhämtade uppgifter hava jämlikt 1932—1934 års kungörelser om ackordslån och stödlån till jordbrukare beviljats tillhopa 68,080 stödlån om ett sammanlagt belopp av 27,970,628 kronor. Till egnahemslåntagare hava enligt vad statens egna-

hemsstyrelse meddelat beviljats 3,202 stödlån om sammanlagt 1,100,000 kronor, därav 1,074 lån om tillhoppa 398,752 kronor 15 öre till gäldreglering.

Centralnämnden för ackordslåneärenden m. m. har i sin förutberörda skrivelse — under erinran att den tid, inom vilken förbättringsarbetena för gäldande av stödlån skulle vara utförda, enligt bestämmelserna i 1932, 1933 och 1934 års kungörelser om ackordslån och stödlån till jordbrukare ej finge bestämmas längre än till dess tre år förflutit från stödlånens beviljande — anfört:

Berörda tid hade visat sig i många fall otillräcklig, i det att ett flertal låntagare gjort framställningar om uppskov med fullbordande av föreskrivna förbättringsarbeten utöver tre år. Centralnämnden hade icke ansett sig befogad att medgiva uppskov i dylika fall utan underställt ärendena Kungl. Maj:ts prövning. På grund av remisser från Kungl. Maj:t hade centralnämnden även haft att avgiva utlåtanden över till Kungl. Maj:t inkomna ansökningar om uppskov, som här avsåges. Under hösten 1935 hade handlagts ett mycket stort antal dylika ärenden, sammanlagt omkring 1,100 stycken.

De låntagare, som begärt uppskov med arbetenas färdigställande, hade i regel kunnat åberopa sådana skäl för ansökningarna, som enligt centralnämndens mening bort föranleda bifall till desamma. Det hade synts centralnämnden vara fullt i överensstämmelse med hjälpverksamhetens syfte, att låntagarna om möjligt och där så befunnits skäligt bereddes en erforderlig frist för förbättringsarbetenas slutförande. Centralnämnden hade därför i det helt övervägande antalet fall tillstyrkt bifall till ansökningarna hos Kungl. Maj:t, vars beslut i dittills avgjorda ärenden av nämnda slag stått i full överensstämmelse med vad centralnämnden hemställt med något enstaka undantag, där ändring skett allenast i så måtto, att den av centralnämnden föreslagna uppskovstiden något förkortats.

Centralnämnden hade utgått från att beträffande sådana uppskovsansökningar, som icke avsåge ett utsträckande av tiden för arbetenas fullbordande utöver tre år, Kungl. Maj:ts beslut i ärendena icke erfordrades. Ansökningar av denna art, som insänts till Kungl. Maj:t, hade även av Kungl. Maj:t överlämnats till vederbörande länenämnder för behandling.

För att ernå förenkling och tidsbesparing vid uppskovsärendenas handläggning ville centralnämnden föreslå, att åt nämnden överlämnades att pröva och avgöra ärenden av hithörande art. Bestämmelserna borde enligt centralnämndens mening så avfattas, att samtliga frågor om uppskov underställdes centralnämndens prövning, oavsett huruvida ansökningen avsåge ett utsträckande av tiden för arbetenas fullbordande utöver tre år eller ej.

I ett av centralnämnden i överensstämmelse härmed avgivet förslag till kungörelse har bland annat intagits den bestämmelsen, att centralnämndens beslut uti ifrågavarande uppskovsärenden ej finge överklagas ävensom att kungörelsen skulle vinna tillämpning jämväl å före ikraftträdandet gjorda, på prövning beroende uppskovsansökningar.

Statens egna hemsstyrelse har till utveckling av sitt förslag om beredande av möjlighet till återbetalning genom förbättringsarbete av stödlån till egna hemslåntagare anfört följande.

Samtliga stödlån till egna hemslåntagare hade beviljats under år 1932. Första amorteringsåret för sådana stödlån, som kontant skulle återbetalas, infölle sålunda år 1936.

Enligt från egnahemsstyrelsen givna direktiv ägde egnahemsnämnderna medgiva stödlåntagare, som erhållit lån mot skyldighet att återbetala lånet kontant, att återbetala detsamma genom förbättringsarbete. Denna möjlighet hade nämnderna begagnat i stor utsträckning. Då emellertid samtliga lån, som återbetalades med förbättringsarbete, skulle vara slutreglerade med 1935 års utgång, där ej uppskov med arbetets utförande i särskild ordning erhöles, torde befogenhet för nämnderna att efter 1936 års ingång medgiva låntagare med kontantåterbetalning att gälda lån genom förbättringsarbete icke förefinnas. Enligt inom styrelsen verkställd beräkning funnes omkring 200 stödlåntagare, som hade att kontant återbetala stödlån, vilka utestode oreglerade vid 1935 års utgång. Med stor sannolikhet kunde förutses, att flera av dessa låntagare icke komme att kunna gälda amorteringarna å stödlånen utan svårighet, då de jämväl hade att erlægga ränta och amortering å sina egnahemslån. För ifrågavarande låntagare föreläge sålunda samma intresse som beträffande övriga jordbrukare föranlett beslutet vid 1935 års riksdag om åtgärder för beredande av möjlighet för dem att få gälda lånen medelst förbättringsarbete.

Medgivande att utföra förbättringsarbete i stället för kontant återbetalning borde lämnas allenast efter i varje särskilt fall verkställd prövning, att behov därav föreläge. Prövningen torde böra ankomma på egnahemsnämnderna. Med hänsyn till angelägenheten av stödlåneverksamhetens snara avveckling föresloges, att tiden för ingivande av ansökan om utförande av förbättringsarbete begränsades till två månader från utfärdandet av bestämmelser i ämnet. Det syntes egnahemsstyrelsen vara lämpligt, att tiden för de nya förbättringsarbetenas fullbordande fastställdes till högst två år efter det tillstånd till återbetalning genom förbättringsarbete meddelats. Därest uppskov med arbetets utförande utöver sålunda bestämd tid skulle visa sig vara erforderligt, syntes det kunna anföras åt egnahemsstyrelsen att på framställning i varje särskilt fall medgiva dylikt uppskov.

Under åberopande av vad sålunda anförts har egnahemsstyrelsen anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för möjliggörande av att egnahemslåntagare, som erhållit stödlån med skyldighet att kontant återbetala hela lånet eller del därav samt ännu icke verkställt återbetalning, må berättigas att, efter vederbörande egnahemsnämnds prövning, gälda det till kontant återbetalning fastställda beloppet genom utförande av förbättringsarbete under villkor att ansökan om utförande av förbättringsarbete jämte plan och kostnadsberäkning för arbetet till egnahemsnämnden ingives inom två månader efter det bestämmelser i ämnet utfärdats, att den tid, inom vilken förbättringsarbete skall vara fullbordat, ej må bestämmas längre än till dess två år förflutit från det tillstånd till arbetets utförande av egnahemsnämnden beviljats, med befogenhet likväl för egnahemsstyrelsen att bevilja uppskov med arbetets utförande, samt att i övrigt de i kungörelsen nr 296/1932 meddelade bestämmelserna rörande förbättringsarbete skola lända till efterrättelse.

De åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter, som vidtagits genom utlämnande av omförmälda stödlån, hava naturligtvis för låntagarna fått ökat värde genom den möjlighet, som förelegat, att helt eller delvis återbetala lånen genom utförande av förbättringsarbeten å låntagarnas fastigheter. Medan man å ena sidan måste upprätthålla kravet på att dessa för-

*Departements-
chefen.*

bättringsarbeten bliva utförda, kan man emellertid å andra sidan icke bortse från de allvarliga konsekvenser, som i många fall kunna uppstå, därest till följd av gällande bestämmelser vederbörande låntagare på grund av att arbetet icke blivit fullbordat inom behörig tid, skulle bliva nödgad att kontant inbetala lånet. Det stora antalet hittills inkomna ansökningar om uppskov med fullbordandet av förbättringsarbeten för stödlån synes giva vid handen, att den tid — högst tre år från lånens beviljande eller i vissa fall två år från erhållet medgivande om utförande av förbättringsarbete — vilken stadgats såsom maximum för arbetenas utförande, varit för snävt tilltagen. Kungl. Maj:t har också i nästan samtliga fall, då uppskov begärts, funnit skäl föreligga för anstånd, vanligen omkring ett år, med arbetenas fullbordande.

Under de närmaste åren torde ytterligare ett mycket stort antal uppskovsansökningar vara att emotse. Prövningen av ifrågavarande ärenden är icke av den art, att den synes behöva förbehållas Kungl. Maj:t. Tillfredsställande garanti för en opartisk och omdömesgill behandling av uppskovsansökningarna torde erhållas, om avgörandet anförtros vederbörande centrala lånemyndighet: centralnämnden för ackordslåneärenden m. m. respektive statens egnahemsstyrelse. I samband därmed synes dessa myndigheter jämväl kunna tillerkännas befogenhet att för de fall, att arbetena blivit fullgjorda först efter den föreskrivna tiden, på ansökan pröva, huruvida sistnämnda omständighet skall utgöra hinder mot att lånen likväl anses helt eller delvis återbetalda genom arbetenas utförande.

Mot centralnämndens förslag, att beslut i uppskovsärenden icke må överklagas, har jag intet att invända. Jag vill i detta sammanhang erinra, att i 1933 och 1934 års lånekungörelser motsvarande förbud stadgats i fråga om beslut rörande låneansökan, som dragits under centralnämndens prövning.

För överlåtande å centralnämnden och egnahemsstyrelsen av nu berörda befogenheter torde riksdagens medgivande böra inhämtas. Närmare bestämmelser i ämnet torde få meddelas av Kungl. Maj:t. Bestämmelserna böra, på sätt centralnämnden föreslagit, få avse jämväl ansökningar, som gjorts före bestämmelsernas utfärdande.

Vad angår egnahemsstyrelsens hemställan om vidtagande av åtgärder för möjliggörande av att vissa egnahemslåntagare finge gälda dem beviljade stödlån genom utförande av förbättringsarbeten, i anslutning till vad vid 1935 års riksdag beslutats beträffande stödlån jämlikt kungörelser om ackordslån och stödlån till jordbrukare, synas goda skäl tala för genomförande av en dylik anordning. Jämväl härför torde riksdagens samtycke erfordras. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t, att, därest erinran från riksdagens sida ej möter, utfärda närmare föreskrifter i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med egnahemsstyrelsens förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Kungl. Maj:t må, i huvudsaklig överensstämmelse med angivna riktlinjer, meddela bestämmelser rörande återbetalning av stödlån genom förbättringsarbete.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.
